

Presentació de llibre 'Ordenación del territorio, urbanisme i medi ambient en un món en cambio'

Dilluns dia 5 de juny, en el Saló de Graus de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de València. El Secretari Autonòmic de Vivenda, Obres Públiques i Vertebració del Territori, Josep Vicent Boira, clausura l'acte.

Esta publicació ha sigut editada per la Càtedra de Cultura Territorial Valenciana de la Universitat de València i coordinada pel president de FUNDICOT-Asociación interprofessional d'ordenació del territori, Antonio Serrano. Davall el títol 'Ordenación del territorio, urbanisme i medi ambient en un món en cambio', el llibre arreplega les conclusions del VIII Congrés Internacional d'Ordenació del Territori i Dret Urbanístic celebrat a Fuerteventura al maig de 2016 i una sèrie de comunicacions i ponències invitades. Es tracta d'una edició necessària en matèria d'ordenació i desenrotllament territorial a nivell estatal que, a més, té una gran aplicació en el territori valencià, una de les poques autonomies que fan bandera d'una nova OT i model territorial de desenvolupament. La implicació de la Càtedra de Cultura Territorial Valenciana respon al compromís que esta té a l'hora de participar en iniciatives com esta que permeten fomentar el coneixement, anàlisi, investigació i difusió dels aspectes i temes relacionats amb el territori, darrere de la seua adequada gestió futura.

Després de la taula inaugural d'autoritats, va tindre lloc una taula redona amb la participació d'experts en Ordenació del Territori que van analitzar les conclusions i continguts del llibre i van tractar d'aplicar les dites conclusions al terreny valencià. Van participar els professors de la Universitat de València Joan Romero González (Catedràtic de Geografia Humana) i Inmaculada Revolta Pérez (Professora del Departament de Dret Administratiu i Dret Processal) i com a professors invitats de la Universitat Politècnica de València es va comptar amb la presència de Vicent d'Esteban Chapapría (Catedràtic de Ports i Costes i president de l'Associació d'Enginyers de Camins, Canals i Ports) i de José Luis Miralles (director del Departament d'Urbanisme de la UPV).

La clausura de l'acte va anar a càrrec de Josep Vicent Boira i Maiques, Secretari Autonòmic de Vivenda, Obres Públiques i Vertebració del Territori. Li van acompanyar en la taula de clausura el Vicerector de Participació i Projecció Territorial, Jorge Herмосilla, i el Director de la Càtedra, professor Joaquín Farinós.

La jornada va servir per al debat i una major involucració política a l'hora de procurar respostes col·lectives sustentades en una major coordinació, cooperació i participació pública. Es van obrint pas nous models de desenrotllament estratègic en què la cultura juga un paper essencial, amb particular atenció a la idea de memòria col·lectiva com a punt de trobada per a centrar l'atenció més enllà de l'individu, creant marcs socials que traslladen el centre d'atenció de l'individu al conjunt, en els que el territori i el seu patrimoni associat sustenten el sentiment de pertinença en un món creixentment globalitzat.

En la seua intervenció, Eugenio Pellicer, director de l'ETS d'Enginyers de la UPV va destacar les relacions multidisciplinàries entre Ordenació del Territori i l'enginyeria civil, que troben un punt de trobada i concreció en el paisatge i el medi ambient, que han de conservar-se i integrar-se en els processos territorials. Una funció que persegueix una enginyeria civil que proporciona les infraestructures més òptimes possibles en un context territorial establint els fonaments bàsics per a la planificació.

Antonio Serrano va remarcar la velocitat dels canvis actuals, de vegades difícils d'apreciar en la seua completa dimensió. Resulta de vital importància contemplar no sols els canvis sinó les seues conseqüències i transformacions sobre la societat. Un exemple és el recent abandó d'EUA del pacte de París; o la falta d'intervenció en matèria ambiental a nivell espanyol a pesar de les evidències que demostren la necessitat de coordinació i actuació territorial (com les precipitacions intenses i les seues conseqüències en territoris com la Comunitat Valenciana) . Uns canvis que fan necessari que siga la pròpia ciutadania la que aposte per un canvi amb sentit col·lectiu.

El Director de la Càtedra de Cultura Territorial Valenciana (CCTV) , Joaquín Farinós, planteja la necessitat de reforçar la dimensió política de la planificació territorial, i no sols normativa. En este sentit, la presentació del llibre en la Universitat de València i el seu impuls per la Càtedra de Cultura Territorial Valenciana es fonamenta en l'aposta per un camí cap a una sostenibilitat real, que tant polítics com acadèmia volen reprendre ara. Prova d'això és la pròpia CCTV, que sorgix de l'acord entre la universitat i el govern regional en esta direcció. La Universitat, segons el Director, és un dels últims i escassos espais destinats a la politització (en el sentit noble de l'expressió) de la societat, capaç de generar pensament crític essencial per a la resiliència, sent la CCTV el punt de trobada per als grups de la societat civil ocupats en la millora territorial.

Com a pas previ a l'inici de la taula redona, el moderador, Antonio Serrano, va plantejar de forma sintètica les conclusions que arreplega el llibre i que aborden:

- La necessitat de transformar un mut que a hores d'ara no segueix una dinàmica adequada per la desigualtat que genera i que ens conduïx a la insostenibilitat, i per tant resulta incompatible, amb el Planeta en què vivim.
- La planificació és més necessària que mai (socioeconòmica, ambiental i urbana) , però amb noves formes de portar-la a cap, basades en una nova cultura socioterritorial i, sobretot, de comportaments respectuosos amb el medi.
- La regeneració ambiental i territorial i urbana, en especial les dos últimes, només apareixen en moments de crisi. La bombolla immobiliària falla repetidament i és llavors quan la rehabilitació cobra un protagonisme que no haguera de perdre's mai, ja que el seu abandó és símptoma d'una tendència econòmica que s'ha demostrat nefasta però que, no obstant això, es continua repetint continuadament.
- Nova governança i noves formes de govern basades en la consideració que el patrimoni territorial ha de posar-se en valor per a servir els interessos dels ciutadans en el seu conjunt; especialment en el sector del turisme i la seua relació amb un medi ambient i paisatge, que nodriren i sustenten esta activitat econòmica predominant en el nostre entorn.
- L'Avaluació d'Impacte Ambiental com a mecanisme de resposta a una de les màximes d'intervenció europees basades a previndre millor que curar. Les EIA asseguren intervencions en què es coneguen els efectes per a evitar els sobrecostos per a la societat, a pesar que la seua aplicació no ha sigut fins a la data de tot satisfactòria. No obstant això, són un referent molt significatiu de com intervindre.
- - Nous models de desenrotllament basats en noves normatives urbanístiques i territorials que s'adapten a estes situacions.

Vicent d'Esteban Chapapría va apuntar la relació que existix entre les conclusions de llibre i els dèsset ODS de Nacions Unides, i la seua vinculació directa amb els aspectes territorials i les activitats socioeconòmiques. Destaca la necessitat de millorar una descarbonització més enllà de les qüestions relatives al transport o l'obtenció d'energia, ampliant les actuacions en esta matèria en activitats com el turisme. Al seu entendre resulta clau la relació entre els àmbits rural i urbà,

molt interconnectats hui en dia pels avanços tecnològics, i la superació dels enfocaments governamentals cortoplacistas que puguen donar pas a noves perspectives de conjunt per a abordar nous reptes actuals com el condicionament del turisme, o donar pas a una visió més territorial per a la transformació de segments socials en què es concentren determinats problemes.

Inmaculada Revolta insisteix en la necessitat de superar enfocaments parcials i cortoplacistas. Es planteja la possibilitat que ens trobem davant del possible inici d'un nou paradigma que condiona tant l'Ordenació del Territori com l'Urbanisme, gràcies a la inclusió de les qüestions ambientals, amb particular atenció a les necessitats de conservació i rehabilitació urbana (originat en normatives europees relatives a energies renovables i de transport) . L'aposta per un model territorial que establisca les bases per a un desenrotllament socioeconòmic de base ambiental i que condicione una OT i un Urbanisme que obertament concentren esforços per lluitar contra el canvi climàtic, al qual deu la societat adaptar-se, principal repte per a evitar les conseqüències dels riscos associats, i amb la necessitat de trobar nous albellons de CO2, evitar l'alteració dels desaigües naturals, mantindre la permeabilitat del sòl, etc. I tot això en un moment en què es parla de creixement blau i on juga un rol essencial la idea d'Infraestructura Verda i els aspectes relacionats amb el litoral, amb la necessitat de flexibilitzar els mecanismes i garantint la participació pública a través de millors instruments que permeten la implicació de la ciutadania en els processos de presa de decisions.

José Luis Miralles recorda que la necessitat de renovar la planificació ha d'orientar-se a detindre el creixement urbà, atés que no hi ha necessitat real ni possibilitat de suportar major dispersió en el marc d'un món finit, incapaç de suportar els creixements sense límits. No obstant això el repte que segueix vigent és que continua sent més rendible l'expansió enfront del desenrotllament del ja existent. El lent procés de revisió i aprovació dels PGOU (10-12 anys) dificulta la sintonia entre instrument i necessitats reals, incloses les infraestructures necessàries per a sostindre les activitats productives. Totes formen part del paisatge, i en la seua planificació ha de predominar la participació pública com a part essencial per a la guia d'unes actuacions en favor de la societat i no sols d'uns pocs que concentren guanys i externalitzen els costos. Segons la seua opinió, la inclusió de les qüestions ambientals suposa una ruptura amb l'enfocament original de distribució de poders, en la que apareixeria un quart poder: el responsable de la custòdia del patrimoni ambiental, un espai essencial per a la vida de la societat. Conclou la seua intervenció plantejant la necessitat de procurar majories socials per a poder promoure qualsevol canvi que puga tindre lloc en un moment en què la limitació de recursos marca el camí. Únicament la reflexió i el treball en comú permeten canvis reals que eviten i puguen corregir els errors del passat.

Joan Romero obri la seua intervenció fent referència a la governança i el bon govern del territori, sobre la base d'un diàleg necessari, i una millor connexió o soldadura entre àmbit acadèmic i el polític, de qui depén verdaderament l'acció. Espanya és un Estat Compost en el que la idea d'escala és essencial, perquè és molt complex el desenrotllament de les polítiques de cohesió i de desenrotllament territorial, per a les que no hi ha aparent interès en el cas espanyol, mentres que a França hi ha un ministeri destinat a la cohesió territorial. Esta situació fa que en un model com l'espanyol, en la pràctica és federal, l'àmbit polític haja de centrar l'atenció en unes actuacions que l'acadèmia ja ha desenrotllat teòricament. Planteja la necessitat d'optar per visions holístiques, enfront de l'actual visió sectorial en què preval un enfocament temporal antròpic per a realitzar gestions territorials que no obstant això són de major escala (tal com la adaptació a un ignorat canvi climàtic).

En l'acte de clausura, el Secretari Autonómic Josep Vicent Boira, va fer referència a esta necessitat de coordinació interinstitucional, fonamentalment amb l'Administració General de l'Estat, responsable de moltes de les inversions en infraestructures que articulen el territori i que generen o limiten noves funcionalitats, oportunitats de desenrotllament i models territorials, i la cohesió, un element que per al Govern de la Generalitat Valenciana resulta bàsic defensar.